

37
FACVLTATIS THEOLOGICAE
IN
ACADEMIA VVITTEMBERGENSI
DECANVS
**IO. GEORGIV
NEVMANNVS**

SS. Theol. Doct. Eiusque Prof. Publ. Tem.
OO. SS. Præpositus, Consistorii Eccles. Assess. &
Academiæ Bibliothecarius

LECTORI BENEVOLO
SALVTEM PLVRIMAM DICIT

ET
MAGNIFICVM ACADEMIAE
PRO - RECTOREM
PROCERES ITEM ET PATRES ACADEMIA
CIVES DENIQVE VNIVERSOS

AD
ORATIONEM AVSPICALEM
SS. THEOL. CANDIDATI
DIE XXII. IVLII H. L. C. HABENDAM
EO, QVO PAR EST, HVMANITATIS STVDIO
INVITAT.

B

ALDVINO in Senioris munere successit WOLFGANGVS FRANZIVS, qui tamen, elapso vix anni spatio, illud iterum dereliquit. Adeo incertæ rerum omnium vices sunt, ut ipsæ etiam dignitates, quasi ambulatoriæ, sæpe præter spem, ab uno ad alterum transeant. Vti proinde hujus viri meritis uniuersa Ecclesia plurimum debet, ita æquum piūque est, gratam ejus recordationem in hac præcipue Schola superesse, in qua ad tricesimum fere annum floruit, quamque optimis literis & solidis doctrinis mirifice illustravit. Vt vero a natalibus ejus pro more ordiar, Plavia Variscorum, antiquum & percelebre illud oppidum, est, ubi A. c. 15. LXIV. lucem hausit, Patrem sortitus PHILIPPVM, civem honestissimum, matrem vero MYLINGIANAM, Senatoris & Camerarii, quem vocant, filiam. Iam, ipsa ejus juvenus, quibus ducibus instituta, quibus studiis exulta, qua industria perpolita fuerit, nihil interest posteritatis, recitare. Communia hæc sunt, & quæ a quibusvis præclaris mentibus expectes. Quin ipsum illud eruditionis & honoris culmen, quod conscendit Noster, de tempore non male collocato, testatur. Primam studiorum matrem Francofurtum Marchicorum delegit, ubi sub *Ioachimo Franzio*, Philosophiæ Doctore, eodemque patruuele suo, quoddam sapientiæ humanæ aliarumque literarum curriculum fecit. Quod, ut absolveret plenius, Wittenbergam se contulit A. c. 15. LXXXV. Nec eum huius profectio- nis unquam pœnituit. Cum enim celebres in unaquaque arte duces hic reperiret, eo mature profecit, ut per gradus, quos Philosophorum Ordo pandit, strenue contenderet, & clarissimos inter viros locum sibi vindicaret. Erat hoc infaustum illud tempus, quo, ex Calvini Schola, subdola quædam turba pro-

proruperat, & in hac purioris doctrinæ sede elanculum cœperat
nidulari. FRANZIVS igitur, errore ætatis abreptus, in has
syrtes incidit, & cum *Vrbano Pierio*, tum *Henrico Majo* in pri-
mis, qui subscriptionem Formulæ Concordiæ coram ipso Prin-
cipe FRIDERICO WILHELMO recusaverat, constan-
ter adhæsit. Feruida enim ingenia facile capiuntur novis ejus-
modi placitis, quæ rationi blandiuntur, eoque *πιδουα* ab Apo-
stolo vocantur. Sed, re altius expensa, Noster vanitatem hujus
sectæ & fraudes illico deprehendit, DEOque liberatori per om-
nem vitam gratias egit, quod, ope magnorum istius tempo-
ris Confessorum, *Lyseri*, *Mylti*, *Hunnii*, *Gesneri* aliorumque, ex
hoc naufragio salvus evaserit. Neque tamen hoc ipso labem
sibi contraxit aut maculam, sed omnem heterodoxiæ suspi-
cionem a se penitus absterfit. Præstat enim, Manichæum fu-
isse cum Augustino, & respicisse, quam cum Tertulliano quon-
dam orthodoxiam defendisse, & in Fanaticismum degenerasse.
Fructus erroris istius hic fuit, ut, quo artes adversariorum per-
spexit penitius, hoc solidius postea eos refutarit. Cum pro-
inde totum se addiceret puriori cœtui, essetque in magna spe
provinciæ bene administrandæ, communi Patrum suffragio, &
superiorum gratia, contigit, ut A. c. l. s. l. XCVIII, in amplissima
historiarum Professione, Doctori Frid. Tilemanno, suo quon-
dam Præceptori, surrogaretur. Quoniam vero ad majora na-
tus omnium judicio videbatur, eodem adhuc anno gradum
in Theologia Summum, promotore SALOMONE GES-
NERO, indeptus est. Nunc igitur fortunam & dignitatem sat
amplam consecutus videbatur Franzius; sed, cum tenue illud
stipendium alendæ familiæ haud sufficeret, ipsa res angusta
domi permovit illum, ut de mutanda statione cogitaret, &
tertio post anno Kembergensis Ecclesiæ Ephoriæ sese præfici
pateretur. Quod munus per integrum quadriennium, &
amplius, sustinuit. Olim enim quandam velut coloniam
Professorum Wittenbergensium eo ductam, accepimus. Nam &

Matth. Blochingerum, & D. Bugenbadium juniorem, & Ieremiam Spigelium, Professionis publicæ spartam, cum sacro hoc munere commutasse, constat. Causam ejus rei Buchnerus aperit, ubi *Ieremia Spigelii Eloq. Prof. P.* discessum Iano Grutero his indicat verbis: *Spigelius mutavit partes, & de penula ad tuni- cam talarem migravit. Nostri enim cathedras nostras steriles.* Interea temporis non modo strenue excubias egit pro Ecclesia, sed & aliquando in societatem laborum a Theologis allectus, nonnunquam ad visitandas per hunc circulum Ecclesias adhibitus fuit, ut testantur annales. Quibus omnibus perspectis, dignum eum judicarunt Academici Patres, quem revocarent ad hanc Musarum sedem, & Theologiæ Professore, Templi item, quod OO. SS. nomine dedicatum est, Præpositum, designarent. Quo munere quanta cum laude, qua legendo ac disputando, qua conciones habendo e suggesto, functus sit Noster, multorum ore celebratum est, & publica ejus, quæ supersunt, monumenta id loquuntur. Initium laborum ab Aug. C. cepit, quam per formam thesium explicuit, easque publicis disputationibus, in Templo Academico, per integros tres annos subjecit. Accidit autem, ut quidam Andreas Woidovius, auditor Franzii, in Poloniam rediret, & Val. Smalcio, Photinianorum coryphæo, has commentationes offerret, qui, cum aggressus Franzium fuisset, non secus, atque ad saxum, allisus, *Vindiciis* ejus pro Aug. C. editis fortiter repressus est. Habet certe suos quæque ætas hostes & adversarios Christi. Et ipsum quidem initium superioris ævi hydra maxime Sociniana infamatum fuit. Nam præterquam, quod Confessionem Racoviensem huic Academiae, & aliis præterea eruditis cœtibus, inscripserunt apostatae isti, in primis etiam *Commentarium Socini de Servatore*, ut invictum, sermonibus & scriptis suis venditabant. Annos quippe decem & septem egregio scilicet huic labori auctor impenderat. Noster itaque, gloriosos ejusmodi milites indigne ferens, edita, quam vocat, *Schola Sacrificiorum Patriarchali-*

cbalium, jugulum quasi petiit istius Commentarii, & Christum quidem unicum illud Sacrificium esse, quod typica illa designarint, perspicue demonstravit. Non parum jam laboratum fuerat in interpretatione Scripturæ, sive Patres, sive Scholasticos, sive ipsos antecessores orthodoxos, spectes. Sed ratio interpretandi requirebatur compendiaria, eademque perpetuis illustrata exemplis. Hanc ipsam Franzio debemus auctori: quippe qui in eruditissimo, *de Interpretatione Scriptura*, opere, duabus quasi columnis studium hoc suffulciendum, monuit, quarum alteram *Philologiam*, alteram *Philosophiam*, constituit. Inde namque textum, hinc *συνάφεια* & contextum, indagare, nexumque & propositionum naturam feliciter dijudicare, docuit. In utroque autem genere, illustre quoddam exemplum præbuit ipse. Iam & illo ævo eloquentiæ sacræ studium excoli cœperat, sic, ut non prodesse tantum, sed & delectare, tractatores rerum divinarum, sui muneris esse, ducerent. Nam præclarus in disciplinis Rhetorum locus SIMILITVDINVM est, ut mirum non sit, ipsum religionis nostræ conditorem ac duces tam familiariter parabolis usum. FRANZIVS itaque, ut studiosæ juventutis desideria & in hoc genere expleret, *Historiam animalium Sacram* edidit, in qua præcipuas animalium virtutes ad meditationes Sacras accommodavit. Qui labor ejus, quo fructu constiterit, vel iteratæ toties editiones testari possunt, sic, ut sobrius ac cordatus ille Lipsiensium Philosophus ac Theologus, D. Cyprianus dignum judicaverit opusculum, quod denuo insigni cum accessione produceret in lucem. Cetera ejus monumenta ne attingo quidem, quando, ut ex ungue leonem, sic ex uno alteroque libro Theologi ingenium ac iudicium, satis cognoscimus. In scripturis *Historicis* ex quovis capite Drama quoddam adornandum, monet, ut cuius personæ sui relinquuntur sermones; atque hinc sensum ejus feliciter erui posse, iudicat. In *Propheticis* multum subsidii ex Monarchiarum statu ad interpretandas Scripturas accedere, existimat, de quo *Historiam* in

primis profanam consulendam, putat. De reliquo interpretem
jebet cuiusvis Scriptoris affectum induere, non Prophetico-
Apostolicum, quorsum id trahunt novatores nostri; quæ enim
hæc *κικοζηλία* foret? sed oratori sacro conformem, qui ex
Rhetorum præceptis argumenta *πειθητικά* investigare debet,
ut, quo plura hujusmodi investigat, hoc feliciter dicentis ani-
mum assequatur. In confutandis adversariis non suadet sectari
minutias, sed nervum controversiæ incidere, ne cumulentur
lites, sed præcindantur. Aliquando albo studioforum ab eo
in scriptum vidi istud: *σύλοι των δικων τὰ τέκνα*, haud dubie,
quia ipse sex liberorum pater erat, quos ex uxore Harringia sus-
ceperat, testes divinæ gratiæ, ut ipse vere prædicabat, lucu-
jentos. Ceterum & habet Academia, quod ipsius prudentiæ
domestica tribuat. Nam *Νοσοκομείον*, quod PR. Fundator hic
exstruxerat, per temporum injuriam collapsum & propemo-
dum extinctum videbatur. Franzius itaque, corrogatis apud
exteros, ut stylo sacro dicam, *εὐλόγιος*, instauravit hanc œco-
nomiam, ut studiosi ægri ac languidi etiamnum hic rescin-
tantur. Sed properandum mihi ad ultima FRANZII est,
in quibus quoddam humanæ miseriæ observes spectaculum.
Nam, sub tanta laborum mole, apoplectico *πάθει* tentatus,
altero privatus oculo fuit, tandemque ita dejectus viribus, ut
per integrum ostennium, nec domo egredi, nec demandati
officii partibus fungi, potuerit. Interea tamen stipendium
ex mandato Electoris salvum retinuit ac integrum. Sic &
in concionibus habendis vices illius absque mercede, in se
suscepit Balthasar Meisnerus, collega, quod non sine laude
commemorat Rœberus. Atque hoc exemplum successores
ad eandem pietatem incitavit. Nam Scharfium, Præpo-
situm hujus Templi, Kunadus, Quenstedium Mayerus quon-
dam noster, & posthinc Waltherus, ut constat, in hoc labo-
rum genere sublevarunt. Ipse etiam B. Deutschmanni vi-
ces, quod præfiscini dixerim, lubens in me recepi, & per qua-
tuor^a

tuordecim annos, quantum in viribus fuit, sustinui. Tandem, reparatis quasi viribus, redeunte apoplexia, *FRANZIVS* pie placideque diem suum obiit, istius seculi A. XXVIII. ætatis vero LXIV. Ita quidem nunc stantes mori videas Theologos, quod Imperatorem decere veteres ajebant, nunc decumbentes, & muneris sui onere oppressos.

Quemadmodum igitur militiae addicti, vel Scipionis, vel Hannibalis, vel alius magni Imperatoris, intuentur vitas, atque hinc consilia & strategemata addiscunt: ita Theologiae Candidatis Virorum præclare de Ecclesia meritorum exempla ob oculos ponimus, ut, his conspectis, ad æmulationem eorum laudabiliter incendantur. Prodit ex his *Nobilissimus Præcellentissimusque Vir*, DN. M. PAVLVS GOTTLIBIVS HOFMANNVS, Torgavia Misnicus, SS. Theolog. Candidatus dignissimus, cui ad summos in Theologia honores deinceps consequendos, more institutoque majorum, viam munimus. Tametsi enim is, ut Cæsar olim, visa Alexandri M. statua, ingemiscat, quod vix dimidiam Franzianæ doctrinæ & virtutis gloriam attingerit, tamen hac tanti viri imagine exstimulatur, ut altius aspi-ret, & omnes ingenii nervos ad res præclare gerendas intendat. Clarus hic genere suo est, Patrem nactus Virum, doctrina munerisque dignitate inclytum, B. PAVLVM HOFMANNVM, D. Theologum celeberrimum, eoque tempore Antistitem Torgaviensem, postea vero Thoruniensium Senio-rem, i.e. stilo nostro Superintendentem, gravissimum: Matrem vero IOANNAM SVSANNAM BIRNBAVMIAM, magni Dresdensium Archiatri filiam, matronam laude nostra majorem. Sed, cum natalium splendori, doctrinæ decus longe anteferendum sit, prima istius semina e Gymnasio Tho-runien- si hausit, ubi sub fidelissimis ducibus, *Wendio, Iohannide, Sartorio, Bæhmio, Resckio* ceterisque, insigniter profecit, ut, hinc discessurus, sub præsidio CL. *Sartorii*, eximium Disputa- tionis specimen relinqueret. Dehinc Musas Vratislavienses sa- lutavit, & præeuntibus meritisimis Viris, *Gryphio, Kûpfende-*

ro & Titio, insignes in literis humanioribus & Philosophia fecit progressus. Sed, fama inclyti Theologi, D. Schetwigii, quem Deus fervet! excitatus, Gedanum se contulit, atque hoc Præsede duas Disputationes habuit, alteram de *Novissimis* contra *Quakers*, alteram proprio Marte elaboratam, de *Marcellino, ultimo Romanorum Episcopo Sec. III.* Nec parum se debere fatetur *Boehrio Wolsfoque* istius Gymnasii Professoribus, sic, ut horum institutionibus ad adeundam Academiam plane idoneus redderetur. Primum itaque Regiomontanam delegit, & in D. Wegneri, Viri ὁρθόδοξου, at nuper admodum, non sine Ecclesiae damno, defuncti, D. Pessarovii item scholis Theologicis, doctrinam salutarem imbibit. Biennio autem elapso, Lipsiam se recepit, atque ibi, lauream Philosophicam indeptus, cathedram conscendit, & Præsides ipse de *triplici Principis Regimine*, qua est ingenii felicitate, disputavit. Tum vero Magnifico D. Pippingio, hodie Venerabili Dresdensium Præsuli, tum Ittigio, Seligmanno & Schmidio, se magnopere approbavit. Sic & Hartium, Wernerum, Crellium, & Reineccium, de se studiisque suis benemeritos prædicat. Nec parum se profecisse in Collegio *Homiletico*, fatetur, quod *maximum* dicunt, & illo *Philo-Biblico*, quod sub præsidio D. Cypriani celebratur. Tandem vero, ut metam studiorum contingeret, jam ante annum ad nos venit Candidatus noster. Ac initio quidem inter Philosophos inclarescere coepit, habita sub Præsidio celeberr. D. Rœschelii de *initiiis rerum naturalium* disputatione, mox ipse, superiore concessa cathedra, de *primo creationis opere*, & paulo post de *Angelorum existentia*, magna cum laude disseruit. Inde nostras omnium scholas, tum privatas, tum publicas, sedulo frequentavit, & me quidem præside, argumentum de *Revelatione divina & Enthusiasmo*, mascule defendit, ut non dubitarem eum inter Candidatos Theologiae recipere. Quare, ut in Academiis præclaras animi dotes exfereret, impetrata Serenissimi REGIS & EL. gratia, solitos in Theologia honores petiit, nec omnino fuit, cur honestis adeo desideriiis obniteremur. Crastina igitur die V. D. orationem solemnem habiturus est, *contra orbodoxie criminatores*, ad quam Panegyryn, Magnif. ACADEMIÆ PRO-RECTOREM, ceterosque Patres C. & cives universos, ea, qua par est, humanitate, invitamus. PP. Dom. VIII. Trin. c15 15 CC IX.

VVITTENBERGÆ, STANNO GERDESIANO.

✓
00 A 6436

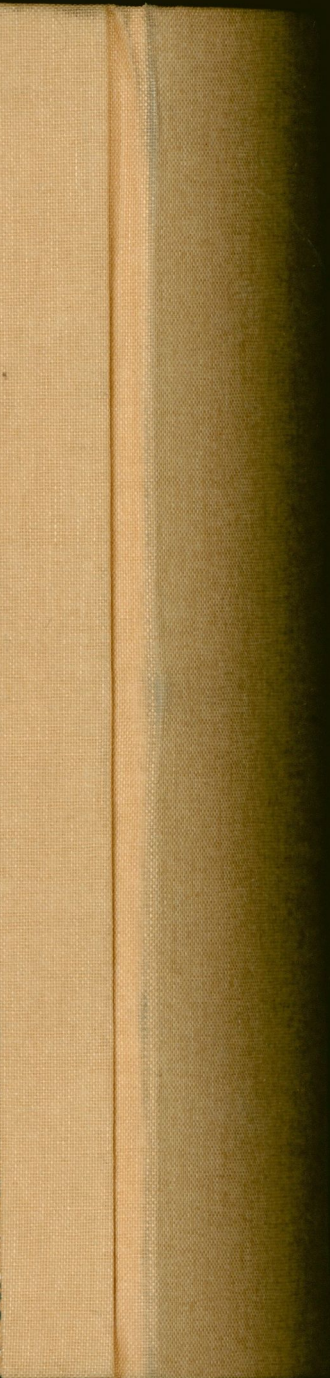
ULB Halle
004 931 300

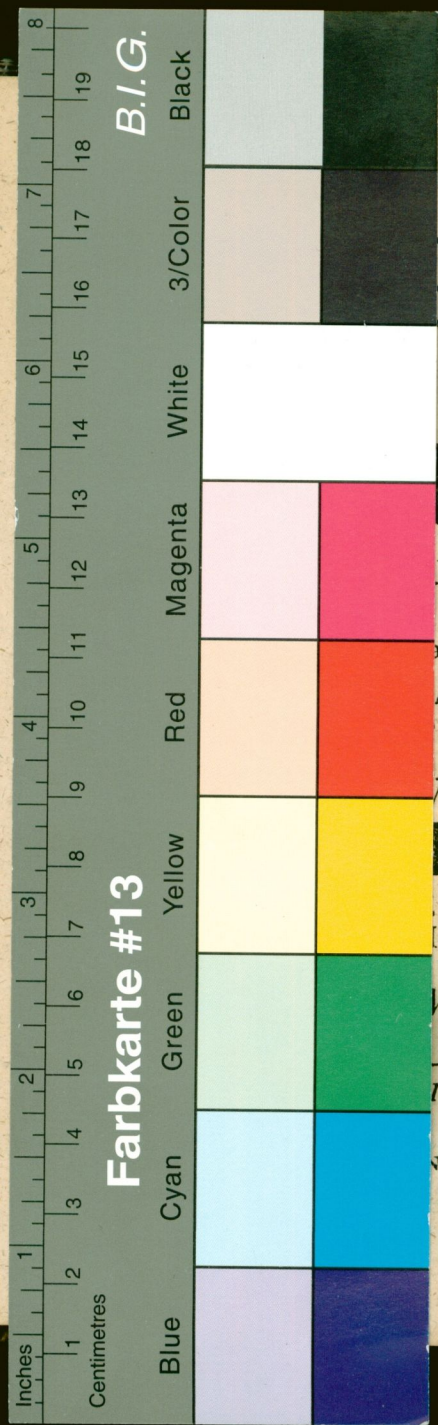
3

KD 18

32

IS THEOLOGICAE
IN
VITTEMBERGENSI
CANVS
ORGIV
IANNVS
isque Prof. Publ. Tem
Consistorii Eccles. Assess. &
e Bibliothecarius
I BENEVOLO
LVRIMAM DICIT
ET
M ACADEMIAE
ECTOREM
T PATRES ACADEMIA
IQUE VNIVERSOS
AD
M AVSPICALEM
L. CANDIDATI
II H. L. C. HABENDAM
HVMANITATIS STUDIO
NVITAT.

